

Висновки. Отже, важливу роль у розвитку країни займає не лише економічний, але й соціальний аспект. Бюджетна політика виступає тим механізмом за допомогою якого регулюється перерозподіл коштів між різними сферами господарського життя держави. За допомогою бюджетної політики координуються такі показники як рівень народжуваності, смертності, міграції, захворюваності населення. Раціональна та ефективна бюджетна політика, яка має соціальне спрямування забезпечує належний рівень життя населення, розвиток системи охорони здоров'я та освіти та ін.

Список літератури

1. Закон України „Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам” від 16.11.2000 № 2109-III, зі змінами та доповненнями від 16.04.2009 №12176-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2109-14>.
2. Закон України „Про державну допомогу сім'ям з дітьми” від 21.11.1992 року № 2811-XII, зі змінами та доповненнями від 21.05.2009 № 1390-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2811-12>.
3. Інформація Міністерства фінансів України щодо виконання державного бюджету у 2009 році // Урядовий кур'єр. – 2010. – 26 лютого. – №37. – С.8.
4. Гордей О.Д. Соціальний аспект бюджетної політики // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №6 (108). – С.194–198.
5. Дудін В. Бюджетна політика та соціальні перспективи // Юридичний вісник України. – 2008. – 29 березня-4 квітня. – №13. – С.8.
6. Качан Л. Бюджет 2010: державні соціальні стандарти та гарантії // Соціальний захист. – 2010. – №5. – С.3–8.

Одержано 31.03.11

УДК 336

Г. І. Міокова, доц., канд. екон. наук, В.О. Буряк, студ. гр. ФК 08-1
Кіровоградський національний технічний університет

Принципи організації оборотних активів

У статті досліджується економічна сутність поняття «оборотні активи», розглядаються принципи їх організації на підприємстві та пропонуються шляхи покращення ефективності управління даними активами.

підприємство, активи, оборотні активи

Постановка проблеми та її актуальність. Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає нових підходів до управління економікою як на макрорівні, так і на рівні окремих підприємств. Особливого значення набувають проблеми створення таких механізмів управління фінансами підприємств, які б відповідали ринковим умовам господарювання та забезпечували достатній рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості. У сучасних умовах для більшості вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їхнього економічного розвитку стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності їхнього господарювання. Разом із цим низька забезпеченість виробничих підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання та, відповідно, непослідовним застосуванням принципів організації оборотних активів. Тому одним із найактуальніших завдань у напрямі забезпечення ефективного функціонування та фінансової стійкості вітчизняних підприємств є суттєве вдосконалення механізму управління оборотними активами та принципів їх організації [4, с. 43].

Таким чином, важливість і актуальність проблеми ефективної організації оборотних коштів на підприємстві є беззаперечною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню оборотних активів як невід'ємної складової фінансів будь-якого підприємства, зокрема принципів їх організації присвячені праці багатьох науковців: Головченко Т.М., Іваньчука О.Й., Кваші Ю.В., Крамзіної Н.О., Мисловської А.В. [8], Нестеренко С.С., Пельтек Л.В., Писаренко С.М., Поважного О.С., Шурпенкової Р.К. та інших.

Поважний О.С., Крамзіна Н.О. та Кваша Ю.В. визначили сутність поняття «оборотні активи», охарактеризували структуру оборотних активів підприємства і проаналізували змістове наповнення таких економічних термінів, як «оборотні активи», «оборотні кошти» та «оборотний капітал» [5].

Шурпенкова Р. К та Іваньчук О. Й. створили класифікацію оборотних коштів та основи їх організації [7]. Учені дійшли висновку, що ефективність організації та управління оборотними коштами підприємства залежить від рівня організаційності та узгодженості процесів їх аналізу в попередньому періоді, планування, контролю за виконанням планів та прийняттям управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Головченко Т.М. й Мисловська А.В. з'ясували сутність поняття «оборотні активи», дослідили їх структуру та динаміку. Науковцями виявлено, що останнім часом у структурі оборотних активів підприємств, як на макро-, так і на мікрорівні простежується тенденція до значного скорочення товарно-матеріальних цінностей та зростання дебіторської заборгованості. Учені запропонували шляхи розв'язання даної проблеми [8].

Отже, дослідження ефективності організації оборотних активів підприємства, зокрема принципів їх організації – об'єкт інтересу багатьох науковців, що черговий раз підтверджує актуальність цієї наукової проблеми.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні сутності поняття «оборотні активи», аналізі принципів організації оборотних активів на підприємстві та визначенні шляхів підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства.

Виклад основного матеріалу. Діяльність суб'єктів господарювання щодо створення та реалізації продукції здійснюється в процесі поєднання основних виробничих фондів, оборотних фондів і самої праці.

Безперервність процесу виробничої та комерційної діяльності потребує постійного інвестування коштів у ці елементи для здійснення розширеного їхнього відтворення. На відміну від основних виробничих фондів оборотні фонди споживаються в одному виробничому циклі і їхня вартість повністю переноситься на вартість виготовленої продукції. При цьому одна їхня частина в речовій формі входить у створений продукт і набирає товарної форми, в якій її буде використано споживачем. Інша частина також повністю споживається в процесі виробництва, але, втрачаючи свою споживну вартість, у речовій формі в продукт праці не входить (наприклад, паливо) [11].

Поняття оборотні активи зустрічається в економічній літературі приблизно з початку минулого століття. Термін “оборотні активи” трактувався по-різному, в залежності від етапів розвитку економіки. В умовах адміністративно-командної системи поширеним було досить вузьке поняття “оборотні кошти”. Основною функцією вважалось розрахунково-платіжне обслуговування кругообігу коштів, фінансування поточних витрат підприємства. До складу оборотних коштів включали грошові суми, які необхідні на покупку матеріалів, сировини, на заробітну плату виробничому і адміністративному персоналу, на сплату податків і інших витрат підприємства, оплачених у поточному періоді [6].

З початку 50-х років між вченими-економістами виникла дискусія щодо доцільності застосування відповідних термінів, у результаті чого з'явилися багато

конкуруючих понять і визначень оборотних коштів. Так, наприклад, В.П. Дяченко стверджує: “Вартість оборотних фондів і фондів обігу складає в сукупності оборотні засоби підприємств”. У підручнику політичної економії 1954 р. подано таку дефініцію: “Виробничі оборотні фонди і фонди обігу у їх сукупності складають оборотні засоби підприємства”. М.М. Уоскін уточнює це визначення: “сукупність оборотних фондів і фондів обігу у їх грошовому виразі складає оборотні кошти підприємства” [5, с. 41].

У сучасній економічній літературі використовується досить велика кількість понять, серед яких можна виділити такі: «оборотні кошти», «оборотні активи», «оборотні засоби», «поточні активи», «оборотні фонди і фонди обігу» та «оборотний капітал». Більшість економістів розглядає їх як синоніми, проте деякі науковці вважають недопустимим їх ототожнення (Поважний О.С., Крамзіна Н.О., Кваша Ю.В. та ін.).

Найчастіше оборотні активи підприємства визначаються як грошові ресурси або група мобільних активів підприємства, із періодом використання до одного року, які безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня ліквідності повинні забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями. Виходячи з цього визначення, бачимо, що оборотні активи підприємства займають вагомe місце у системі управління та потребують значної уваги.

Загалом на сьогодні не існує єдиної думки щодо економічної сутності поняття «оборотні активи».

Мельничук К.С. визначає оборотні активи як грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу, чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [3, с.110].

На думку Головченка, оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу [8].

Узагальнюючи дані визначення, можна зробити висновок, що оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Розглядаючи оборотні кошти важливо розрізнити їх склад і структуру. Під складом оборотних коштів розуміють сукупність елементів, що утворюють оборотні кошти. Розмір оборотних коштів, зайнятих у виробництві, визначається в основному тривалістю виробничих циклів виготовлення виробів, рівнем розвитку техніки, досконалістю технології й організації праці. Сума засобів обігу залежить головним чином від умов реалізації продукції і рівня організації системи постачання і збуту продукції [2].

Співвідношення між окремими елементами оборотних коштів, виражене у відсотках, називається структурою оборотних коштів. Різниця в структурах оборотних коштів обумовлюється багатьма факторами, зокрема, особливостями організації виробничого процесу, умовами постачання і збуту, місцезнаходженням постачальників і споживачів, структурою витрат на виробництво. Класифікація оборотних коштів наведена на рис.1.

Рисунок 1 – Класифікація оборотних коштів

За даними Державного комітету статистики, станом на 30 вересня 2009р. загальна сума оборотних активів підприємств України складала 1149427,7 млн.грн., а на 30 вересня 2010 р. – 1378202,2 млн. грн., що на 228774,5 млн.грн. або на 19,9% більше ніж у 2009 році. У 2010 р. найбільше акумулювання оборотних активів спостерігалось у промисловості – 577602,0 млн. грн., що становить 41,9% загального обсягу оборотних активів, а також у сфері торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 433346,0 млн. грн., тобто 31,4% загального обсягу оборотних активів. Найменше накопичення оборотних активів спостерігалось у сфері освіти – 413,9 млн. грн., тобто лише 0,03% від їх загального обсягу [9].

У 2007 році у структурі оборотних активів підприємств України найбільшу питому вагу займала дебіторська заборгованість і становила – 59%, товарно-матеріальні цінності склали 23%, грошові кошти – 8%, поточні фінансові інвестиції – 6%, інші оборотні активи – 4%. У 2010 році у структурі оборотних активів підприємств України найбільшу питому вагу також складала дебіторська заборгованість – 64,9%, товарно-матеріальні цінності склали 22,3%, грошові кошти – 6,2%, поточні фінансові інвестиції – 3,6%, інші оборотні активи склали 3% [9].

Отже, структура оборотних активів підприємств на макрорівні має тенденцію до значного скорочення товарно-матеріальних цінностей та зростання дебіторської заборгованості. На такі зміни вплинула передусім світова фінансово-економічна криза, яка розпочалася у 2008 році. Наслідками даних процесів є зниження виробництва та криза неплатежів.

Збільшення дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів підприємства призводить до зменшення власного оборотного капіталу у сфері виробництва, внаслідок чого підприємству необхідно залучати додаткові джерела фінансування оборотного капіталу, наприклад, використовувати кредиторську заборгованість іншим підприємствам, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства та спричинює замкнутий кругообіг коштів.

Сутність управління дебіторською заборгованістю підприємства полягає у застосуванні комплексної системи принципів і методів підготовки й реалізації управлінських рішень, що приймаються на стадії формування та інкасації дебіторської заборгованості та направлені на забезпечення: зростання обсягів товарообороту, що зумовлено застосуванням більш сприятливих умов для покупців і як наслідок зростання конкурентоспроможності підприємства, а також ефективне управління дебіторською заборгованістю, що направлено, в першу чергу, на оптимізацію її обсягів та структури тощо.

При управлінні дебіторською заборгованістю необхідно контролювати стан розрахунків з покупцями за простроченою заборгованістю; орієнтуватися на якомога більшу кількість покупців, щоб понизити ризик несплати одним або декількома крупними покупцями; стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості; надавати знижки при достроковій оплаті і т.д..

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємствам необхідно розробити стратегію кредитної політики, яка передбачає такі основні складові щодо контрагентів:

- 1) період кредитування – дорівнює середньому періоду погашення дебіторської заборгованості у днях;
- 2) стандарти кредитоспроможності: для зменшення ризику неповернення коштів за реалізовану продукцію необхідно здійснювати аналіз платоспроможності та фінансової стійкості покупців
- 3) політика інкасації – визначення умов розрахунків зі своїми клієнтами.

На нашу думку, для пришвидшення повернення коштів від дебіторів, підприємствам необхідно застосовувати пільги у розрахунках, наприклад, знижки за оплату рахунків раніше встановленого терміну. Також, на наш погляд, для дебіторів, які несвоєчасно сплачують кошти, буде доцільно застосовувати різні штрафні санкції у вигляді штрафів, пені тощо. Таким чином, всі зазначені методи сприятимуть зменшенню дебіторської заборгованості підприємства.

Розвиток ринкових відносин визначає нові умови організації оборотних коштів підприємства. Оборотні кошти є однією зі складових частин майна підприємства. Стан і ефективність їхнього використання – одна з головних умов успішної діяльності підприємства.

Основними позитивними характеристиками оборотних активів підприємства є те, що вони:

- мають високу ліквідність;
- відносно легко можуть бути трансформовані з одного виду в інший;
- порівняно легко керовані, у зв'язку з чим може регулюватися швидкість їхньої оборотності;
- більш легко адаптуються у порівнянні з необоротними активами до змін кон'юнктури товарного і фінансового ринків.

Система організації оборотних коштів побудована на таких принципах:

- надання підприємствам самостійності щодо розпорядження, управління оборотними коштами;
  - визначення планової потреби та розміщення оборотних коштів за окремими елементами й підрозділами;
  - коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків;
  - раціональна система фінансування оборотних коштів;
  - контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних коштів [1].
- Розглянемо кожен з даних принципів більш детально.

Перший принцип означає оперативну самостійність у використанні оборотних коштів. Кожне підприємство самостійно вирішує, що як і на які потреби воно буде витратити свої оборотні активи.

Другий принцип означає, що має розраховуватися оптимальна потреба в оборотних коштах, яка б забезпечила безперервність процесу виробництва, виконання планових завдань за ритмічної роботи (розробка норм тривалої дії та щорічних нормативів). Відбувається процес нормування оборотного капіталу, тобто визначення оптимальної потреби у ньому.

Необхідною умовою для підвищення ефективності використання оборотних активів є продумане економічне визначення потреби в них, тобто визначення такого їх оптимального розміру, який би при мінімальному запасі забезпечив безперервне виробництво. У цьому полягає суть нормування оборотних активів, яке в умовах ринку має розглядатися не лише як економічний метод обчислення необхідного розміру оборотних активів, а переважно як спосіб виявлення і мобілізації на підприємстві внутрішніх резервів підвищення ефективності виробництва [10].

Планування потреби в оборотних активах дуже важливе, адже правильне співвідношення розміру оборотних активів з обсягом виробництва має принципове значення для нормального виробництва та реалізації продукції. Ефективне управління оборотними активами передбачає вибір і здійснення певної фінансової політики. Суть такої політики полягає в пошуку оптимальної величини та оптимальної структури оборотних активів. З позиції повсякденної діяльності однією з найважливіших фінансово-господарських характеристик підприємства є його ліквідність. Втрата ліквідності може призвести не лише до додаткових витрат, а й до погіршення фінансового стану підприємства.

Якщо грошові кошти, дебіторська заборгованість і виробничо-матеріальні запаси підтримуються на досить низьких рівнях, то імовірність неплатоспроможності чи нестачі коштів для здійснення рентабельної діяльності висока. Із зростанням величини власних оборотних активів ризик втрати ліквідності зменшується.

Отже, основною метою управління оборотними активами має слугувати забезпечення оптимальних обсягів усіх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення такої мети пов'язане з двома основними фактами. По-перше, швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорції між ними, які повинні забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності. По-друге, управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їхньої складової [4, с. 45].

Третій принцип передбачає своєчасне коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються адже швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових

оборотних активів та пропорції між ними, які повинні забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності. Управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їхньої складової [4, с. 46].

Четвертий принцип означає формування оборотних коштів за рахунок власних ресурсів і залучених коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства. Відповідно пропорція даних джерел фінансування оборотних активів має бути добре спланованою.

П'ятий принцип передбачає проведення аналізу ефективності кругообороту коштів, що використовуються, з метою прискорення їхнього обертання [1].

Ефективність використання оборотних активів підприємства аналізують на основі розрахунку таких показників: коефіцієнта оборотності та періоду обороту оборотних активів. На даному етапі аналізу встановлюється загальна тривалість і структура операційного, виробничого й фінансового циклів підприємства; досліджуються основні фактори, що впливають на тривалість цих циклів.

Від швидкості обороту капіталу і його складових частин залежать фінансовий стан підприємства, його ліквідність і платоспроможність, потреба в додаткових джерелах фінансування, рівень податкових виплат та ін..

Чим вища швидкість обороту капіталу, тим менше коштів потрібно для здійснення господарської діяльності, нижча собівартість і вищі кінцеві фінансові результати. Саме тому на підприємствах часто проводиться політика прискорення оборотності оборотних активів в цілому і їх окремих елементів (запасів матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, дебіторської заборгованості, грошових коштів).

До основних напрямків підвищення оборотності оборотних коштів належать: зменшення витрат на замовлення і зберігання товарно-матеріальних запасів на основі їх формування з використанням оптимальної партії замовлення; встановлення прогресивних норм витрат сировини, матеріалів, пального; заміна дорогих видів матеріалів і пального на дешевші без зниження якості продукції; систематична перевірка стану складських запасів; зменшення суми оборотних коштів, що відволікаються у незавершене виробництво; удосконалення виробничого менеджменту і менеджменту персоналу; удосконалення кредитної політики підприємства тощо.

Прискорення оборотності оборотних активів, що є метою управління їх оборотністю, призводить до економії оборотного капіталу.

На сьогодні важливим напрямом удосконалення функціонування оборотного капіталу та підвищення його організації в умовах трансформації економіки України є комплекс заходів, пов'язаних з підвищенням наукового рівня нормування і планування оборотного капіталу, а також застосування повною мірою класичних принципів організації оборотного капіталу.

Висновки. Наявність у підприємства достатніх оборотних коштів оптимальної структури – необхідна передумова для його нормального функціонування та фінансової стійкості в умовах ринкової економіки.

Отже, вищезазначені принципи організації оборотних активів на вітчизняних підприємствах застосовуються не у повній мірі, що знижує ефективність використання оборотного капіталу та результативність діяльності підприємства в цілому.

Фінансовий стан підприємств, їх ліквідність і платоспроможність безпосередньо залежать від того наскільки ефективною застосовуються система принципів організації оборотних активів. Підприємства, що працюють в сучасних умовах, повинні визначати необхідність в оборотних активах за всіма елементами та дотримуватись політики управління активами. Наслідком впровадження ефективної політики організації

оборотних активів стануть забезпечення безперебійного процесу виробництва і реалізації продукції, оптимізація загального розміру дебіторської заборгованості та забезпечення своєчасної інкасації боргу, посилення контролю за збереженням запасів.

Вдале використання принципів організації оборотних активів забезпечує пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності і ефективністю роботи, що зводиться до вирішення таких важливих задач, як забезпечення платоспроможності та прийнятної обсягу, структури і рентабельності активів.

Список літератури

1. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
2. Карбовник А.М. Питання забезпечення обіговими коштами підприємств в умовах сучасної української економіки // Регіональна економіка. – 2000. – № 2. – С.165-168.
3. Мельничук К.С. Управління оборотними активами підприємства як необхідна складова забезпечення їх ефективної діяльності // Наука й економіка. – 2009.– № 4(16). – Т. 2. – С.108-112.
4. Пельтек Л.В., Писаренко С. М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №1(5). – С. 43-49.
5. Поважний О.С., Крамзіна Н.О., Кваша Ю.В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» // Економічний простір. – 2008. – № 12/2. – С.41-52.
6. Сироткин С.А. Оборотные средства и оборотные активы в современной экономике // Региональная экономика и управление: электр. науч. журн. – 2007. – № 1 (9). – С 65.
7. Шурпенкова Р. К., Іваньчук О. Й. Сутність та сонови організації аналізу оборотних активів // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №3(7). – С. 150-154.
8. Головченко Т.М., Мисловська А.В. Оборотні активи підприємства: сутність, структура та динаміка (на прикладі Херсонської області) // Таврійський науковий вісник. – 2009. – Вип. 63, ч.2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavnv/2009_63_2/63_2_28.pdf.
9. Державний комітет статистики України. Офіційний веб-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Матукова Г.І., Костюченко Д.В. Управління оборотним капіталом підприємства в умовах кризи // Економіка Криму. – 2010. – №1(30). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2010_30/047_matukova.pdf.
11. Нестеренко С.С. Оборотні кошти в умовах формування ринкової економіки // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2009. – Вип. 7. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09nssome.pdf.

Одержано 31.03.11

УДК 336.22

Д.С. Насипайко, к.е.н., В.О. Буряк, студ. гр. ФК 08-1

Кіровоградський національний технічний університет

Переваги та недоліки Податкового кодексу України

У статті аналізується Податковий кодекс України, визначаються його основні позитивні та негативні сторони, а також аргументовано необхідність подальшої роботи з його вдосконалення **податки, податкова система, податкова політика, Податковий кодекс**

Постановка проблеми та її актуальність. На сьогодні однією з найсуттєвіших і водночас складних проблем є вдосконалення взаємовідносин між платниками податку та державою. Сучасна система оподаткування фізичних та юридичних осіб в Україні